

Osam stotina godina od abjuracije bosanskih "krstjana"

**Bilino polje (uz rijeku Bosnu), 8. travnja 1203.
Kraljev otok (Csepel), 30. travnja 1203.**

Zbog optužbi da pristaje uz krivovjerje i da ga sa svojom obitelji i s više od deset tisuća ljudi podržava, gospodar Bosne ban Kulin moli Apostolsku Stolicu da pošalje legata koji će problem ispitati i razriješiti sporna pitanja.¹ Legat pape Inocenta III. Ivan de Casamare svjedok je svečanog obećanja predstavnika bosanskih "krstjana", kojim su 8. travnja 1203. na Bilinu polju uz rijeku Bosnu, u prisutnosti bana Kulina i drugih uglednika, crkvenih i svjetovnih, svečano izjavili da će "ostati vjerni naredbama i zapovijedima svete Crkve u životu i u vladanju" i da nikad neće "slijediti opačinu krivovjerstva" te da se odriču raskola zbog kojega su bili ozloglašeni. U ime sve braće i samoga bana Kulina dva predstavnika "krstjana", Ljubin i Dražeta, zakleli su se 30. travnja 1203. na dunavskom otoku Csepel na prostoru današnje Budimpešte, pred ugarsko-hrvatskim kraljem Emerikom, spomenutim legatom Ivanom de Casamareom, nadbiskupom kaločkim, biskupom pečujskim i pred mnogim drugima, da će ugovoreno obdržavati.

Nema dvojbe da je taj događaj vrlo važan u povijesti Bosne i Hercegovine, posebice za Katoličku Crkvu ovdje. No, za nedovoljno upućene i pogotovu za površne i neobjektivne istraživače on je kamen spoticanja i povodom pogrešnih tumačenja. U povodu 800. obljetnice objavljujemo latinsku verziju i hrvatski prijevod dokumenta abjuracije bosanskih "krstjana".²

Glavni urednik

¹ Usp. Pismo pape Inocenta III. splitskom nadbiskupu Bernardu i svom legatu Ivanu de Casamare od 21. studenoga 1202., u: F. ŠANJEK, *Bosansko-humski krstjani u povijesnim vrelima (13.-15. st.)*, Barbat, Zagreb 2003., str. 74-75.

² Latinski izvorni tekst i hrvatski prijevod preuzimamo iz F. ŠANJEK, *nav. djelo*, str. 80-83. Šanjekove bilješke uz ovaj dokument izostavljamo, premda su vrlo korisno pomagalo za razumijevanje teksta. Čitateljima preporučujemo da ih sami konzultiraju.

Latinski izvornik

In nomine dei eterni creatoris omnium et humani generis redemptoris, anno ab ipsius incarnatione M. CC. III. domini uero Innocentii pape III. anno VI. Nos priores illorum hominum, qui hactenus singulariter Christiani nominis prerogatiua uocati sumus in territorio Bosne, omnium uice constituti, pro omnibus qui sunt de nostra societate fraternitatis, in presentia domini Johannis de Casamaris, capellani summi pontificis et Romane ecclesie in Bosna propter hoc delegati, presente patrono Bano Culino, domino Bosne, promittimus coram deo et sanctis eius, stare ordinationi et mandatis sancte Romane ecclesie tam de uita et conuersatione nostra, quam ipsius obsecundare obedientie et uiuere institutis, obligantes nos pro omnibus, qui sunt de nostra societate et loca nostra cum possessionibus et rebus omnibus, si aliquo tempore deinceps sectati fuerimus hereticam prauitatem. In primis abrenuntiamus scismati, quo ducimur infamati, et Romanam ecclesiam matrem nostram caput totius ecclesiastice unitatis recognoscimus, et in omnibus locis nostris, ubi fratrum conuentus commoratur, oratoria habebimus, in quibus fratres de nocte ad matutinas, et diebus ab horas cantandas publice simul conueniemus. In omnibus autem ecclesiis habebimus altaria et cruces, libros uero tam noui quam ueteris testamenti, sicut facit ecclesia Romana, legemus. Per singula loca nostra habebimus sacerdotes, qui dominicis et festiuis diebus adminus missas secundum ordinem ecclesiasticum debeant celebrare, confessiones audire et penitentias tribuere. Cimiteria habebimus iuxta oratoria, in quibus fratres sepeliuntur et aduenientes, si casu ibi obierint. Septies in anno ad minus corpus domini de manu sacerdotis accipiemus, scilicet in natali domini, pascha, pentecoste, natali apostolorum Petri et Pauli, assumptionis uirginis Marie, Natiuitate eiusdem et omnium sanctorum commemoratione que celebratur in kalendis Nouembris. Ieiunia constituta ab ecclesia obseruabimus, et in ea que maiores nostri prouide preceperunt costodiemus.

Femme uero que de nostra erunt religione, a uiris separate tam in dormitoriis quam (in) refectoriis, et nullus fratrum solus cum sola, confabulabitur, unde possit sinistra suspicio suboriri. Neque de cetero recipiemus aliquem uel aliquam coniugatam, nisi mutuo consensu, continentia promissa, ambo pariter conuertantur.

Festiuitates autem sanctorum a sanctis patribus ordinatas celebrabimus, et nullum deinceps ex certa scientia manicheum uel alium hereticum ad habitandum nobiscum recipiendum. Et sicut separamur ab aliis secularibus uita et conuersatione, ita etiam habitu secernamur uesti-

mentorum, que uestimenta erunt clausa, non colorata, usque ad talos mensurata. Nos autem de cetero non Christianos, sicut hactenus, sed fratres nos nominabimus, ne singularitate nominis aliis Christianis iniuria inferatur.

Mortuo uero Magistro, de hinc usque in perpetuum, priores cum consilio fratrum deum timentium eligent prelatum a Romano tantum pontifice confirmandum. Et si quid aliud Ecclesia addere uel minuere uoluerit cum deuotione recipiemus et obseruabimus.

Quod ut in perpetuum robur obtineat, nostra subscriptiōne firmamus. Actum apud Bosnam, iuxta flumen qui uocatur Bolino poili, VI. Idus aprilis.

Dragice, Lubin, Drageta, Pribis, Luben, Rados, Bladostus, Banus Culinus, Marinus archidiaconus Ragusij, subscribimus.

Deinde nos Lubin et Drageta ex uoluntate omnium fratrum nostrorum in Bosna et ipsius Banni Culini, cum eodem domino J(ohanne) capelano ad H(emicum) illustrem Ungarie et christianissimum (regem) euntes, in presentia ipsius regis et uenerabilis (Ioannis) Colocensis archiepiscopi et (Calanis) Quinqueecclesiensis episcopi et aliorum multorum in persona omnium iurauimus hec statuta seruare, et si qua alia Ecclesia Romana super nos ordinare uoluerit, et secundum fidem catholicam constituere.

Actum in Insula Regia, II. Kalendas Maij.

Hrvatski prijevod

U ime vječnoga Boga, stvoritelja svega i otkupitelja ljudskog roda, godine 1203. od njegova utjelovljenja, šeste godine (pontifikata) gospodina pape Inocenta III. Mi, priori onih ljudi, koji smo se dosad na poseban način nazivali povlasticom kršćanskog imena na području Bosne, izabrani kao predstavnici svih uime sviju koji pripadaju bratstvu naše zajednice, u prisutnosti gospodina Ivana Casamarisa, kapelana vrhovnoga prvosvećenika i od Rimske crkve u Bosnu zbog toga poslanog, u prisutnosti gospodina bana Kulina, gospodara Bosne, obećajemo pred Bogom i njegovim svetima da ćemo ostati vjerni naredbama i zapovijedima svete Crkve u životu i u vladanju našem kao i da ćemo slušati i živjeti prema njezinim naredbama. Jamčimo uime sviju koji pripadaju našoj zajednici i iz naših su mjesta, sa svom imovinom i stvarima, da nikad ubuduće nećemo slijediti opačinu krivovjersva. U prvom redu odričemo se raskola, zbog kojega smo ozloglašeni, i priznajemo Rimsku crkvu, našu majku, glavom svega crkvenog jedinstva. U svim našim mjestima, gdje braća zajedno žive, imat

ćemo bogomolje u kojima ćemo se kao braća zajednički sastajati da javno pjevamo noćne, jutarnje i dnevne časove. U svim ćemo crkvama imati oltare i križeve, knjige, kako Novog, tako i Starog zavjeta, čitat ćemo kako to čini Rimska crkva. U svakom našem mjestu imat ćemo svećenike, koji moraju barem u nedjelje i blagdane, prema crkvenim odredbama, čitati mise, slušati ispovijedi i davati pokore. Pokraj bogomolja imat ćemo groblja, u kojima će se pokapati braća i došljaci, ako ondje slučajno umru. Najmanje sedam puta na godinu iz ruku svećenika primat ćemo tijelo Gospodnje, a to znači: na Božić, Uskrs, Duhove, Blagdan apostola Petra i Pavla, Uznesenje Djevice Marije, na njezino rođenje i na spomendan svih svetih, koji se slavi prvoga studenoga. Od Crkve određene postove obdržavat ćemo i čuvati ono što su naši stari mudro odredili.

Žene, koje budu pripadale našoj družbi, bit će odijeljene od muškaraca i u spavaonicama i u blagovaonicama, a nitko od braće neće sam sa samom razgovarati, ako bi odatle mogla proizaći zla sumnja. Niti ćemo unaprijed primati nekoga ili neku udanu, osim ako se uzajamnim sporazumom, obećavši uzdržljivost, oboje zajednički obrate.

Slavit ćemo svetačke blagdane određene od svetih otaca i nikoga, za kojega bismo sa sigurnošću znali da je manijehjac ili neki drugi krivovjerec, nećemo primiti da s nama stanuje. I kako smo odijeljeni od ostalih svjetovnjaka životom i vladanjem, tako ćemo se također razlikovati odjećom, koja će biti zatvorena, nebojena (ne šarena), izmjerena do gležnja. Od sada se nećemo nazivati kršćanima, kao do sada, nego braćom, da ne bismo, sebi pripisujući to ime, drugim kršćanima nanosili nepravdu.

Kad umre učitelj, od sada za vazda, priori s vijećem braće, bojeći se Boga, izabrat će starješinu kojega treba potvrditi rimski prvosvećenik. I ako Rimska crkva bude htjela nešto dodati ili ublažiti, vjerno ćemo prihvatiti i obdržavati.

Da ovo ima snagu zavazda, dokazujemo svojim potpisom. Dano kod rijeke Bosne, na mjestu koje se zove Bilino polje, 8. travnja (1203).

Potpisujemo: Dragič, Ljubin, Dražeta, Pribiš, Ljuben, Radoš, Vladoš, ban Kulin, Marin, arhidakon dubrovački.

Zatim mi Ljubin i Dražeta po volji sve naše braće u Bosni i samoga bana Kulina, s istim gospodinom Ivanom kapelanom došavši k uzvišenom Emeriku, najkršćanskijem kralju Ugarske, u prisutnosti samoga kralja i časnog Ivana, nadbiskupa kaločkog, i Kalana, biskupa iz Pečuha, i mnogih drugih zakleli smo se u ime svih da ćemo ono što smo ugovorili čuvati, i ako Rimska crkva bude htjela od nas nešto drugo, uvest ćemo po katoličkoj vjeri.

Učinjeno na Kraljevu otoku, 30. travnja (1203).